

בכורות נז

משה שווערד

סיכום השיטות בענין:

חייב תרומות ומעשרות מדאו¹

1. דברים פרק יד פסוק כב-כג

עשר תעשר את כל תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה:

ואכלת לפני יקוק אלקיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצהרך ...

2. רש"י מסכת בכורות דף נד עמוד א

הני - כל שאר מינין דרבנן דמדאורייתא אינו חייב במעשר אלא דגן תירוש ויצהר וכל דתקון כעין דאורייתא תקון שלא יתעשרו ממין על שאינו מינו.

3. תוספות מסכת בכורות דף נד עמוד א

ושני מינין בעלמא דרבנן - משמע דכל מינין דלא כתיבי בהאי קרא דרבנן והכא לא כתיב אלא דגן ותירוש ויצהר ובפ' כיצד מברכין (ברכות לו.) נמי אמר דמעשר צלף דרבנן וגבי ליטרא קציעות ביצה (דף ג:) נמי אמר דדבר שבמנין אפי' באלף לא בטיל בדרבנן ובפ"ק דראש השנה (דף טו:) מעשר סתם חרובין דרבנן אף על גב דבספרי לא פטר לא חרובי שיטה וצלמונה ולא סתם חרובין וכל הנהו דרשות דספרי דמרבין אפי' קטנית ופירות האילן וירק לענין מעשר

אסמכתא בעלמא ניהו וכי האי גוונא אשכחן כל מילי דשבות ומשום מצוה בפ' משילין (ביצה לו:) דדריש בת"כ משבתון שבות ואסמכתא בעלמא היא וכהן שעלתה בידו תאנה של טבל בפ' אלו הן הלוקין (מכות יט:) דכהן שאכלה לוקה כו' היינו מכת מרדות והא דאמר בסוף הערל (יבמות פא.) דעיגול אינו עולה התם רבנן כעין דאורייתא תיקון והא דאמר' בפ' הנזדר מן הירק (נדרים נה.) דדגן משמע כל מילי דמידגן אפילו קטנית אומר ר"ת דהיינו בנדרים דהלך אחר לשון בני אדם דפליגי ר"א ור' יהושע בפ' העור והרוטב (חולין קכ:) בדון מינה ומינה בדון מינה ואוקי באתרה משכחת לה דפליגי בדאורייתא כגון משקה היוצא מן הדגן כגון מלילות שריסקן וסחטן כדאמר בפ"ק דשבת (דף יט.) והא דתנן במס' פרה (פ"א מ"ג) דבילה של תרומה שנפלה לתוך [מן] חטאת כו' עד דאמר האוכלה במיתה לאו דוקא אלא חומר דרבנן כעין איסור מיתה ונפקא מינה לאלקויי טפי משאר מלקיות או לקוברו בין רשעים גמורים אי נמי לסימנא

בעלמא נקט דבילה שאם נפל במי חטאת דבר שתרומוהו דאורייתא **ואף על גב דמה נפשך תרומת פירות דרבנן מכל מקום שייך לאחמורי טפי**

גזירה משום דגן תירוש ויצהר דאורייתא ובידולמי בריש (פרק) מסכת מעשרות משמע קצת דקרא דדרשינן מינה חייב מעשר בפירות וקטנית דרשא גמורה היא דאמר התם עשר תעשר הייתי אומר כל הדברים חייבים במעשר כו' עד אין לי אלא תבואה קטנית מנין תלמוד לומר וכל מעשר הארץ לרבות שום ושחלים וגריגר יכול שאני מרבה אף העלין זרע כרשינין זרע לפת וצננות ובצלים ושאר זרעוני גינה שאין נאכלין תלמוד לומר זרע הארץ לא כל [זרע] הארץ ומפרי העץ לרבות כל פירות האילן או יכול שאני מרבה חרובי שיטה

וצלמונה וחרובי גירמה תלמוד לומר מפרי העץ ולא כל פרי העץ ירקות מנין איסי בן עקיבא אומר המעשרות לירקות מדבריהם משמע דירקות מדבריהם אבל קטנית ופירות דאורייתא **ויש**

לפרש דה"ק מדבריהם כלומר דאין להם אסמכתא מן הפסוק כמו שיש לקטנית ושאר פירות ובספרי נמי בפרשת עשר תעשר לא מייתי שום

קרא לירקות דאע"ג דקטני התם מנין לרבות ירקות למעשרות בשום ושחלים וגריגר איירי כדקטני התם בהדיא ובת"כ בפרשת אם בחקותי מביאה בקוצר ואינו מאריך שם כמו בספרי **ושמא**

לא רצו להסמיד ירקות על שום פסוק לפי שיש ענינים שנראה להם להקל בירקות יותר מבשאר דברים ...

• עיין בספר איזהו מקומן-בכורות נז

4. רמב"ם הלכות מעשר פרק א הלכה ט

השגת הראב"ד: החרובין אין חייבין במעשרות וכו'. **א"א אף לא שאר אילנות חוץ מתירוש ויצהר** ונראה דחרובי שיטה וחרובי צלמונה קאמר דפטורים לגמרי שאינן מאכל אדם והכי איתא בספרי.

5. רמב"ן דברים פרק יד פסוק כב

(כב) עשר תעשר - **ואחר כך (פסוק כג) הזכיר המינים המחוייבים להתעשר, מעשר דגנך ותירשך ויצהרך** - וכן יזכיר בכל

מקום (לעיל יב יז) לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך וגו', וכן אמר בפרשת מתנות כהונה (במדבר יח יב) כל

חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו לה', **כי אלו בלבד הם החייבים בתרומה ובמעשרות מן התורה**. וכן מה שאמר

הכתוב (ויקרא כז ל) וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ לה' הוא, לא יצוה שיעשר כל זרע הארץ וכל פרי העץ, אבל טעמו כל אשר תעשר מזרע הארץ שהוא דגן ומפרי העץ שהוא תירוש ויצהר יהיה לה'. וכלשון הזה כתב רש"י (שם) מזרע הארץ דגן, ופרי העץ תירוש ויצהר. ויקצר הכתוב שם, כי איננו מקום המצוה לחייב שיעשר, אבל הוא מצוה שיהיה המעשר קדש לה' עד שיפדה בתוספת חומש, אבל המצוה בתרומות ומעשרות בכל מקום הן דגן תירוש ויצהר:

ופירוש דגן בלשון הקדש, חמשת המינין הידועין בתבואה, **ופירוש תירוש, היין החדש אשר ישיקו היקבים, ויצהר, השמן**

אשר בהן. ואין מין אחר בכל הזרעין ובכל פירות האילן חייבין מן התורה כלל לא בתרומות ולא במעשרות, ויש ברייתות שנויות

בתורת כהנים (בחקותי פרק יב ט) ובספרי (ראה קה) לאסמכתות והן מוטעות. אבל הדבר המתבאר בגמרא מן התלמוד הבבלי

¹ עוד עיין במראה מקומות למסכת נדרים דף נה

(ברכות לו א) והירושלמי (חלה פ"ד ה"ד) ופשוטו של מקרא כך הוא, שאפילו זיתים וענבים מעשר שלהם אינו מן התורה עד שיעשו תירוש ויצהר. ותהיה בזה נזהר, שכבר טעו בו מגדולי המחברים (עי' רמב"ם הלכות תרומות פ"ב ה"א):

6. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף פח עמוד ב

וזה לשון הראב"ד: ונראה לי דכל שבעת המינים שהם חייבים בכורים חייבים בתרומה ומעשרות דגמר ראשית ראשית מראשית כל פרי האדמה וראשית דגנך תירושך ויצהרך. מיהו ענבים דאמרינן הכא שיטפא בעלמא היא אידי דאמר תאנים נקט ענבים כי אחים הם ולא היא תאנים מדרבנן וענבים מדאורייתא. ובענבים דקיימי לאכילה חצר קבעה מדאורייתא ויקב נמי קבע ובתאנים חצר קבע מדרבנן וחטים ושעורים נמי אי נמרחו שלא בגרן חצר קבעה להו. עד כאן:

7. ספר חידושי מרן הגרא"ג זאקס

ועיין ריטב"א¹ צ"מ (דף פח: ג"ה שם כי קאמר), שמיא
את שיטת הראב"ד דהא דמעשר פירות מדרבנן, היינו
כל שאינו משבעת המינים שאינם חייבים ציבורים, אבל
שבעת המינים - חייבים מהתורה, עיי"ש. והוא דלא
כשיטת הראב"ד דהשגות דכל פירות האילן מדרבנן,
ול"ע. וכבר עמד בזה המנח"ם (מזה ש"ה), עיי"ש².
ושיטת הקמ"ג ור"א ממיך בספר יראים (סימן קע"ג,
דפו"ם סי' קמ"ז), דתרומות ומעשרות אינן נוהגין
מהתורה אלא דגן תירוש ויצהר, אבל מעשר שני נוהג
בכל הפירות שבעולם, דכל הני דרשות דספרי (פ' ראה
פיסקא ק"ה) ודירושלמי (מעשרות פ"א ה"א דף א.), הו
דרשות גמורות, אבל רק במעשר שני שבו ריבה הכתוב,
עיי"ש היטב. ועיין טורי אבן ר"ה (פ"א, דף ט"ו ד"ה
מעשר), עיי"ש היטב.

ובספר כפתור ופרח (פרק ג) מציא שיטה אחרת בשם
הראב"ד, וז"ל: כתב הראב"ד (בספר כחוב שם פרק העור
והרוטב), ואומר אני שאין חייבין מיתה אלא על תרומת
דגן תירוש ויצהר ועל הטבל שלהן, אבל שאר מינין
תרומה נוהגת בהן, וכן מעשרות, אבל אין חייבין על
תרומתן מיתה ולא על טבלן. ומוך מזה, אף אם נאמר

לו. בחידושים המיוחסים לריטב"א, וז"ל: המס בפירות שאינן משבעת המינים, והנהו לימנהו מדאורייתא, אבל בפירות שהם משבעת המינים -
מדאורייתא, הראב"ד ז"ל. (וכן הוצא בשם הראב"ד גם בש"מ סו). אכן בחידושי הריטב"א החדשים (בדף פח. ג"ה הכל בחמה), כתב כשיטת החוס'
והראשונים הנ"ל, דלאו דוקא נקט חמה, דהא מעשר חמה מדרבנן בעלמא שאין חייב מן המורה אלא דגן תירוש ויצהר כדאימא בהדיא במס'
בכורות וכו', עיי"ש.
למ. וז"ל: וראיתי בריטב"א צ"מ בסוגיא שם מציא דעת הראב"ד, דהא דמעשר פירות מדרבנן היינו כל שאינו משבעת המינים שאינם חייבים

8. רמב"ם הלכות מעשר פרק א הלכה ט

החרובין אינן חייבין במעשרות אלא מדבריהם, לפי שאינן מאכל [רוב] אדם, והשקדים המרים בין בגדלן בין בקטנן פטורין לפי
שאינן אוכל.

9. רמב"ם הלכות תרומות פרק ב הלכה א

כל אוכל אדם הנשמר שגידוליו מן הארץ חייב בתרומה, ומצוה עשה להפריש ממנו ראשית לכהן שנאמר ראשית דגנך
תירושך ויצהרך תתן לו, מה דגן תירוש ויצהר מאכל בני אדם וגידוליו מן הארץ ויש לו בעלים שנאמר דגנך אף כל כיוצא
בהן חייב בתרומות וכן במעשרות.

10. רמב"ם הלכות תרומות פרק ב הלכה ו

הירקות אף על פי שהן מאכל אדם אינן חייבין במעשרות אלא מדבריהן, לפי שנאמר במעשר תבואת זרעך תבואה וכיוצא בה, אבל הירקות אינן בכלל התבואה, וכן יראה לי שהוא הדין בתרומה, שהרי נאמר בה דגנך תירושך ויצהרך כל הדומה לאלו אבל תרומת הירק מדבריהם כמעשר.

11. כסף משנה הלכות תרומות פרק ב הלכה א

כל אוכל אדם הנשמר וכו'. משנה בריש מעשרות (פ"א מ"א) משמע ליה לרבינו שחייבים מן התורה ואף על פי שכתוב דגן תירוש ויצהר סובר רבינו דלאו דוקא אלא ה"ה לכל דדמי להו ופשטא דלישנא דירושלמי ריש מעשרות ודספרי בפרשת עשר תעשר מסייעא ליה וגם בפ"ב דעירובין ובפרק הפועלים (דף פ"ח) מוכח דתאנה חייבת מן התורה ובפ"ק דר"ה (דף ב') בסוגיא דלירקות ולמעשרות ובסוגיא דעירובין מוכיח כן. ואין כן דעת הראב"ד במה שכתב בתחלת הלכות מעשרות וכן דעת רש"י בר"פ כיצד מברכין (דף ל"ז) ולישנא דגמ' שם הכי הוא מעשר אילן דבארץ גופא מדרבנן:

• ספר איזהו מקומן-בכורות נד

ב. שיטת הרמב"ם (תרומות ז. א.) דכל מידי דמידגן ואפילו פירות חייבין מדאורייתא, ולאפוקי ירקות - עי' כס"מ שם. ולדעת הרמב"ם יקשה מאד סוגיין דמשמע שכל שאר המינים הוו מדרבנן, וכן תמה הח"נ בסוגיין, ועי' מש"כ אור שמח שם. וראה עוד חזו"א (כלאים ז. יד.).

12. ספר מנחת חינוך - מצוה תקז - אות א

שנצטוינו להפריש וכו'. מבואר בר"מ בהל' תרומות פרק א' - ה' ובטור יו"ד סי' של"א ובשו"ע שם. ולהאריך בפרטי הדינים צריך חיבור מיוחד, ואכתוב בקיצור במה נוהג והיכן נוהג. במה נוהג, דעת הר"מ כאן פ"ב ה"א וה"ו דכל אוכל הנשמר וגידולו מן הארץ והוי מאכל אדם חייב בתרומה וכו', מה דגן תירוש ויצהר וכו' אף כל כיוצא בו חייב מן התורה, חוץ ירקות אין חייב מן התורה. והראב"ד פ"א ממעשר ה"ט והתוס' בכמה מקומות [בבכורות נ"ד ע"א ד"ה ושני, ועוד], עיין במשנה למלך ה"א שם הביא הרבה בקיאות, חולקים על זה וסוברים דאין חייב רק דגן, היינו חמשת מיני דגן ותירוש ויצהר, וכל שאר מינים חוץ מאלו וכל פירות האילן, פטור מן התורה. ותירוש ויצהר אף שלא דרכן אם דעתו לאכלן ענבים וזיתים, דעת התוס' בבבא מציעא בסוגיא דחנניות פ"ח ע"ב ד"ה כי, דחייבים ג"כ מן התורה, ודעת הרמב"ן [דברים י"ד, כ"ב] דגם ענבים וזיתים פטור מן התורה רק תירוש וכו' היינו יין ושמן זה חייב מן התורה ולא ענבים וזיתים, ועיין בספר טורי אבן בסוגיא דראש השנה ט"ו ע"ב ד"ה מעשר. ודברים אלו ארוכים מאד ומה אנתנו להכריע. ובשו"ע סי' של"א סי"ג אינו מובא רק דעת הר"מ דכל המינים חייבים בתרומה, עיין שם:

13. ספר חזון איש (שביעית ז: כה)

כה) ר"מ פ"ב מה"ט ה"א כל אוכל אדם הנשמר כו', רצנו כלל גם חיוצי דרצנן שכרי צכלל דצרי רצנו גם ירק ומודה רצנו דחרומי"ע של ירק מדרצנן כדאמר צגמ' ר"ה י"ב א' נדרים נ"ה א' זצחיס ע"ו א', וכמש"כ רצנו צסמוך צכ"ו, אלא פירות האילן כולן לדעת רצנו דאורייתא אצל רוצ הפוסקים חולקין עליו וכמש"כ ס"ק כ"ג. ולענין הלכה נראה דנקטינן כרה"פ שאינו חייב מן התורה אלא דגן תירוש ויצהר, [עי' לק' סי' כ"ג].

בכורות נז

משה שווערד

1. רמב"ם הלכות תרומות פרק ה הלכה ב

... בכל מקום אין תורמין ממין על שאינו מינו שנאמר כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב ואם תרם אין תרומתו תרומה.

2. רדב"ז הלכות תרומות פרק ה הלכה ב

בכ"מ אין תורמין ממין על שאינו מינו כל. שם במשנה ואם תרם אין תרומתו תרומה. בריש מעשר בהמה אמרינן מה"מ א"ר אמי א"ר ינאי כל חלב יצהר כל חלב תירוש ודגן אמרה תורה תן חלב לזה וחלב לזה אשכחן תירוש ויצהר תירוש ודגן דגן ודגן מניין ק"ו ומה תירוש ויצהר שאינם כלאים זה בזה אין מתעשרין מזה על זה תירוש ודגן דגן ודגן שהם כלאים זה בזה אינו דין שלא יתעשרו מזה על זה. ואיכא למידק אמאי שבק רבינו האי קרא ונקט קראי כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב ותו היכי יליף מהאי קרא דאין תורמין ממין על שאינו מינו וי"ל דנקט האי קרא ללמוד גם לענין תרומת מעשר והאי קרא בתרומת מעשר כתיב. ומ"ש בכ"מ אין תורמין לומר שאע"פ שהמין האחר מתקיים ואין שם כהן אם תרם על שאינו מינו אין תרומתו תרומה.

3. ספר יד דוד

✓ אמרה תורה תן חלב לזה וחלב לזה. עיין בב"ב פ"ד ע"ב גבי יין וחומץ דכתב הרשב"ם הטעם דאין תורמין ממין על שאינו מינו דכתיב "ממנו" והוא נגד הגמרא כאן דילפינן ליה מכל חלב, וכן הוא בתמורה דף ה, א. והרמב"ם בפרק ה' דתרומות [ה"ב] כתב הטעם דכתיב כדגן מן הגורן וכו', וכבר הכ"מ העיר על זה שם, ובילקוט בשם ספרי זוטא איתא דילפינן לה ממנו. ואפשר דתרווייהו צריכי חד לכתחילה וחד לדיעבד, אלא דאפשר דלא צריכין תרי לימודי אלא בקדשים ולא בשאר מילי, וכבר הארכתי בזה במקום אחר. ותו מה פריך הגמרא תירוש ודגן דגן דגן ודגן מנין, כיון דעכ"פ אית לן חד לימוד דהיינו ממנו על לכתחילה, מסתברא דאף לענין דיעבד נמי שוין הן. ועיין מה שכתבתי שם בב"ב.

4. ספר איזהו מקומן

ומה תירוש ויצהר שאינם כלאים זה בזה
ראשית בכורים כתב שבמשנה
דכלאים (פ"א מ"ד) איתא דשני מיני אילנות
הן כלאים זה בזה, אך הכוונה לאיסור הרכבה
ולא לאיסור זריעה, כמבואר בירושלמי פ"ק
דפאה, ועי' רמב"ם (כלאים א. ו.), וכס"מ שם.
והעיר ראשית בכורים על לשון רש"י שסתם
דגפנים וזיתים אינם כלאים זה בזה, והיה לו
לפרש דהיינו זרעוני גפנים וזיתים.

5. כסף משנה הלכות כלאים פרק ה הלכה ז

אסור לזרוע ירקות או תבואה בצד הגפנים וכו'. בפרק כל גנות (דף צ"ג) כרם הנטוע עד עיקר מחיצה זורע מעיקר מחיצה ואילך שאילו אין שם מחיצה מרחיק ארבע אמות וזורע. ומ"ש ואם עשה כן אף על פי שאינו לוקה הרי זה קדש ונאסרו שניהם בהנאה. הטעם שאינו לוקה הוא מדאמרינן בפרק ראשית הגז (דף קל"ו): נהוג עלמא כרבי יאשיה דאמר אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד וכתב הר"ן ומיהו אף על גב דבעי רבי יאשיה במפולת יד הני מילי לענין מלקות לענין איסור הפירות מודה שאע"פ שלא זרעו בבת אחת כל היכא דאיכא תרי מינים לבד מכרם נאסרים הפירות. דהא קיימא לן דזרוע מעיקרו בהשרשה וזרוע ובא בתוספת ובמקומות הרבה שנינו עציץ נקוב לענין קדוש כדתנן המעביר עציץ נקוב בכרם ה"ז קידש ולא מסתבר לאוקמינהו דלא כר' יאשיה הילכך משכחת להו לרבי יאשיה בעציץ של שני מינים ולרבנן במין אחד. אבל הרמב"ם כתב דלענין איסור הפירות אפילו לרבי יאשיה בחד מינא סגי. ...

6. ספר איזהו מקומן

ולרבי יאשיה דאמר עד שיזרע חיטה
ושעורה וחרצן במפולת יד:

[א] מקור דינו:

כתב רש"י בקידושין לט. "לא ידענא מהיכא
נפקא ליה [לר' יאשיה] דבעינן ב' מיני זרעים
וחרצן שלישי, ומפולת יד נפקא מדכתיב "לא
תזרע כרמך כלאים" משמע שזריעת הכרם
עצמה תהיה בכלאים". וראה תוס' כאן (סוף
ד"ה דגן) דמהאי קרא "לא תזרע כרמך
כלאים" ילפי גם לר' יאשיה דבעינן שני
מינים וחרצן.

7. ספר איזהו מקומן

ושמא לא רצו להסמיד ירקות על שום
פסוק לפי שיש ענינים שנראה להם להקל
בירקות וכו':

גדר ענין 'אסמכתא':

משמע מדברי תוס' שענין אסמכתא דקראי
הוא שיש תקנות שרצו לאלמם ולהסמיקן על
פסוק ויש שלא רצו לאלמם. נאך הריטב"א
ר"ה טז. כתב שענין אסמכתא הוא שהעיר
הקב"ה בתורה שראוי לעשות כן, אלא שלא
קבעו חובה ומסרו לחכמים אם ירצו. והוסיף

הריטב"א שהוא שלא כדברי המפרשים
שאסמכתות הוא כדרך סימן שנתנו חכמים
ולא שכוונת התורה לכך.

ובהערות המהדיר לריטב"א ציין שכדעה
שדחה הריטב"א, נקטו הרמב"ם בהקדמה
לפי המשניות, והכוזרי מאמר שלישי. וציין
לדברי המבי"ט בהקדמתו לקרית ספר פ"א,
ולמהר"ל בבאר הגולה בבאר הראשון.

8. חידושי הריטב"א מסכת ראש השנה דף טז עמוד א

והא דקאמר אמר הקדוש ברוך ... שכל מה שיש לו אסמכתא מן הפסוק העיר הקדוש ברוך הוא שראוי לעשות כן אלא שלא
קבעו חובה ומסרו לחכמים, וזה דבר ברור ואמת, ולא כדברי המפרשים האסמכתות שהוא כדרך סימן שנתנו חכמים ולא
שכוונת התורה לכך, ח"ו ישתקע הדבר ולא יאמר שזו דעת מינות הוא, אבל התורה (העידה) [העירה] בכך ומסרה חיוב
הדבר לקבעו [ל]חכמים אם ירצו כמו שנאמר ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך, ולפיכך תמצא החכמים נותנין בכל מקום ראייה
או זכר או אסמכתא לדבריהם מן התורה כלומר שאינם מחדשים דבר מלבם וכל תורה שבע"פ רמוזה בתורה שבכתב שהיא
תמימה וח"ו שהיא חסירה כלום.

9. ספר איזהו מקומן

מעשר בהמה מצטרף כמלא רגל בהמה
רועה - כתב החזו"א (נכורות מ. 7.)
דנראה שכל שהצטרפו הבהמות פעם אחת
נתחייבו, אע"ג שהן רחוקות אלא מאלו
כשעת הגורן.

ובהערות הגריש"א כתב שלא נתפרש משך
שיעור הזמן שצריכין לרעות כך כדי
שיצטרפו, ויש אחד מן האחרונים שכתב ללא
ראיה שאפילו רועים זמן קצר מצטרפין.

10. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת בכורות דף נד עמוד ב

כמלא רגל בהמה רועה. המשנה סתומה שלא פרש כמה זמן צריכים לרעות בכה"ג כדי שיצטרפו ויש אחד מן האחרונים שכתב ללא ראייה דאפילו רועים זמן קצר מצטרפים. עוד צריך ביאור אם מה שרועה בכה"ג עשר בהמות מצטרפים ונתחייב להכניסם לדיר אם הכניסם לדיר ללא שהיו רועים יחד קודם לכן אם זה לבד מצרפם ומתחייב לעשרם ע"י כניסה לדיר לחוד, או דילמא אף אם הכניסם לדיר אינם מצטרפים אם לא היו רועים יחד קודם כניסה.

11. ספר איזהו מקומן

וקים להו לרבנן דשיתסר מיל קא שלטא
ביה עינא דרועה - בתפא"י (יכן אות
") כתב דבארץ מישור יכול להשגיח ט"ז
מיל. ויש לעיין האם בארץ הרים ובקעות
משתנה הדין, דבפשטות הוא דין שיעור
מקום הנקבע כפי ארץ מישור, ומאידך איכא
מ"ד לקמן שהפסק ירדן תלוי אם יש גשר,
ש"מ דצריך שיכול הרועה בפועל לשומרן,
אך י"ל דסבר האי מ"ד שהפסק ירדן משויא
ליה כשני מקומות נפרדים וע"י הגשר נעשה
כמקום אחד.

12. רמב"ם הלכות בכורות פרק ז הלכה ג

היו שלשה עדרים בין כל אחד ואחד ששה עשר מיל הרי שלשתן מצטרפין, כיצד היה תשעה מכאן ותשעה מכאן ואחד באמצע הרי שלשתן נכנסין לדיר להתעשר.

13. כסף משנה הלכות בכורות פרק ז הלכה ג

ומ"ש היו ג' עדרים וכו' עד להתעשר. שם פלוגתא דרב ושמואל ופסק כרב באיסורי:

14. ספר יד דוד

✓ אמר רב חמש מכאן וחמש מכאן. הרמב"ם [פ"ו
מבכורות ה"ג] פסק כרב, ובאמת היה נראה כיון
דשקליא וטריא אמוראי אליבא דשמואל הלכתא כוותיה.
ועיין בחזון נחום וביצחק ירנן.

15. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת בכורות דף נד עמוד ב

וכמה אמר רב חמש מכאן וכו'. וכתב רש"י שמכניס את כל החמש עשרה לדיר. שכיון שמצטרפים יש לו חיוב דאורייתא להכניס לדיר וכיון שהכניסם לדיר אסור לשחטם עד שיעשרם וכיון שמנה עשר מהם ונשארו חמש צריך לשמור החמש עד שיהיה לו עוד חמש ויעשרם ואסור לו לשחטם דמבטל מצות עשה בידים. [ועי' להלן נ"ז באורך].

16. ספר חזון איש - בכורות סימן כז אות ג'

(ג) נ"ז ב' שער שלא כגיע כגורן מותר למכור ולשחט כו',
מלשון רש"י משמע דמעשר בכמה רשות שחט
עיסר קדוש אבל אין חיוב מדאורייתא לעשר, אבל לשון כר"מ פ"ו
מבכורות משמע אזו מ"ע חיוניות, וכן אמרו לעיל ג"ג ב' עשר
העשר נשחי מעשרות ככחוב מדבר, ונכס"מ עשכ ע"ס כתב
כיא שלוו לכוליא עשור כו', ויש לעי' א"ס רשאי מכ"ח למכור
ולשחוט לעולם ואינו עובר בעשכ לעולם, אי"כ היכן כיא כליווי

ועיקר הקנה גרנות מכירה דמטער צהמכ מלוב חיונית
 חנא שרשאי למכור ולשחוט, דאס אינה חובה כלל,
 נמכ חיקנו גרנות לאסיר שחיטה ומכירה, אבל אס עיקר הוצה
 אלא שיכול נאפקושי מלוחה צמכירה ושחיטה, שפיר ראוי לתקן
 לאסור הפקעת המלוה, ונראה דלא חייבוכו חכמים לעשורי
 ציוס כגורן דוקא, חנא אסרוכו למכור ולשחוט, אבל יש לו רשיח
 לאחר לעשורי עד כרגל.

דכל מאי דתקון כעין דאורייתא תקון

1. שו"ת הרשב"א חלק א סימן סא

ולענין יום טוב שני של גליות או אפילו של ראש השנה ששאלת כיון שעשו אותו כחול לגבי מת מהו בהנחת תפילין? מי אמרינן
 אתי /דאורייתא/ דאורייתא ומבטל דרבנן או לא?
 תשובה אסור בתפילין דקיימא לן כמאן דאמר דתפילין מצות עשה שהזמן גרמא היא. ואם נתכון בהנחתם לשם מצוה בשבתות או
בימים טובים עובר משום בל תוסיף. וכיון דבימים טובים דאורייתא איכא משום בל תוסיף בימים טובים דרבנן אסור. דכל
מאי דתקון כעין דאורייתא תקון דאי לא אתי לזלזולי בהו. ושב ואל תעשה הוא. ופוק חזי מה עמא דבר. ומת שאני דמשום
 כבודו הקלו. וכן נמי לענין מגין שבעת ימי אבלות דרבנן הקלו.

2. ספר חזון איש - דמאי סימן טז אות יז'

והא דאמר ר"ח אישתיק ורדאן ומפרשינן שלא השיב כל דתיקון רבנן
 כעין דאורייתא תיקון היינו שיש כאן מקום לומר כן דהרי לפעמים
 מיקילין צדצנן ואמרינן הם אמרו והם אמרו, ולפעמים אמרינן כל
 דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון, וכדצד חלוי לפי סברת חכמים,
 אבל ר"ח לא ס"ל כאן כל דתיקון כו', תדע שהרי צגמ' אמרו ואידך
 כו' משמע דר"ח ס"ל דאפי' צדצנן שאין לו עיקר מה"ח אמרינן כג'
 דתיקון כו' וא"כ לר"ח קשיא לי' לשמואל ממתי' נמאי דפריך ר"ח,
 אלא ודאי ר"ח ס"ל דלא אמרינן כאן כל דתיקון כו', והיינו דמסקינן
 בתרומה צו"ה ומודה שמואל צדצנן אף שיש לו עיקר מה"ח, מיהי
 ל"ש למה אמרו צגמ' ואידך כו', דלמא ורדאן שתיק משום דודאי אפשר
 לומר דמודה שמואל צדצנן, ואפשר דבשיחוק שטיקר התקנה צו"ה
 היה להם לתקן כעין דאורייתא, אבל כשהתיקון בחיוב מעשר שפיר
 יש להקל צפדיונו ע"י קטן, ומ"מ למדנו דהא דאמר צו"ה אינו משום
 שאין לו עיקר מה"ח, וכן מסתבר דודאי אין לך עיקר מה"ח יותר
 מתרומה צו"ה, וכ"מ צדצני כו"מ צמה דפסק דאין צריכה בתרומה
 ומעשרות אפי' צו"ה וכמ"ש חז"ל דמאי סי' ע"ז. [א"ה, ע"י צסוף
 הספר ליקועים סי' י"א מכתב מכתוביק צענין זה]. ע"כ נדפס ס

י"ד סי' ל"ט סי' חיסור של דצריכה כו', נראה דלכו"ע הרומה
 צו"ה אסור לבעול לכתחלה, מדתקן תרומה פ"ה מ"ע סאה
 תרומה שנפלה לפחות ממאה ואח"כ נפלו גם חולין כו' אס מזיד אסור
 ובתמא דמתי צו"ה איירי, וכדאמר פסחים מ"ד א' הגח לתרומה
 צו"ה ומדלא אמר כצ"ע בתרומה צו"ה משמע דסתמא צו"ה איירי,
 וכשי"כ אי צגמ' פסחים שם קשיא לי' גם מה"ח דתרומה פ"ז מ"ה
 [פי' ר"ש שם] וצ"ע לאוקמו צו"ה, וכן כר"מ פ"ג מה"ח ב"י, השתיק
 משנתנו וס"י שאין מצטלין איסורי תורה לכתחלה, ומצואר דתרומה
 מקרי איסורי תורה אף אס הוא מצדצנן מסיבת צו"ה, ואי הוי דין זה
 רק לעתיד לבוא אבל צו"ה מותר לבעול לכתחלה לא הוי סתים נה
 רבנו, ובסמוך לדין זה כתב דין תרומת חו"ל שמוחר לבעול, ומצואר
 דצו"ה יש לו דין תרומה דאורייתא לענין ציטול, ואפי' דצגטין ס"ה
 אי משמע דצו"ה או פלין שאינו נקוב השיב כאן לו עיקר מה"ח
 לענין זכיות קטן לאחרים אין כל הדצרים שוין, ועוד נראה דר"ח גטין
 שם צאמת ס"ל דקטן זוכה לאחרים צדצנן אף ציש לו עיקר מה"ח,